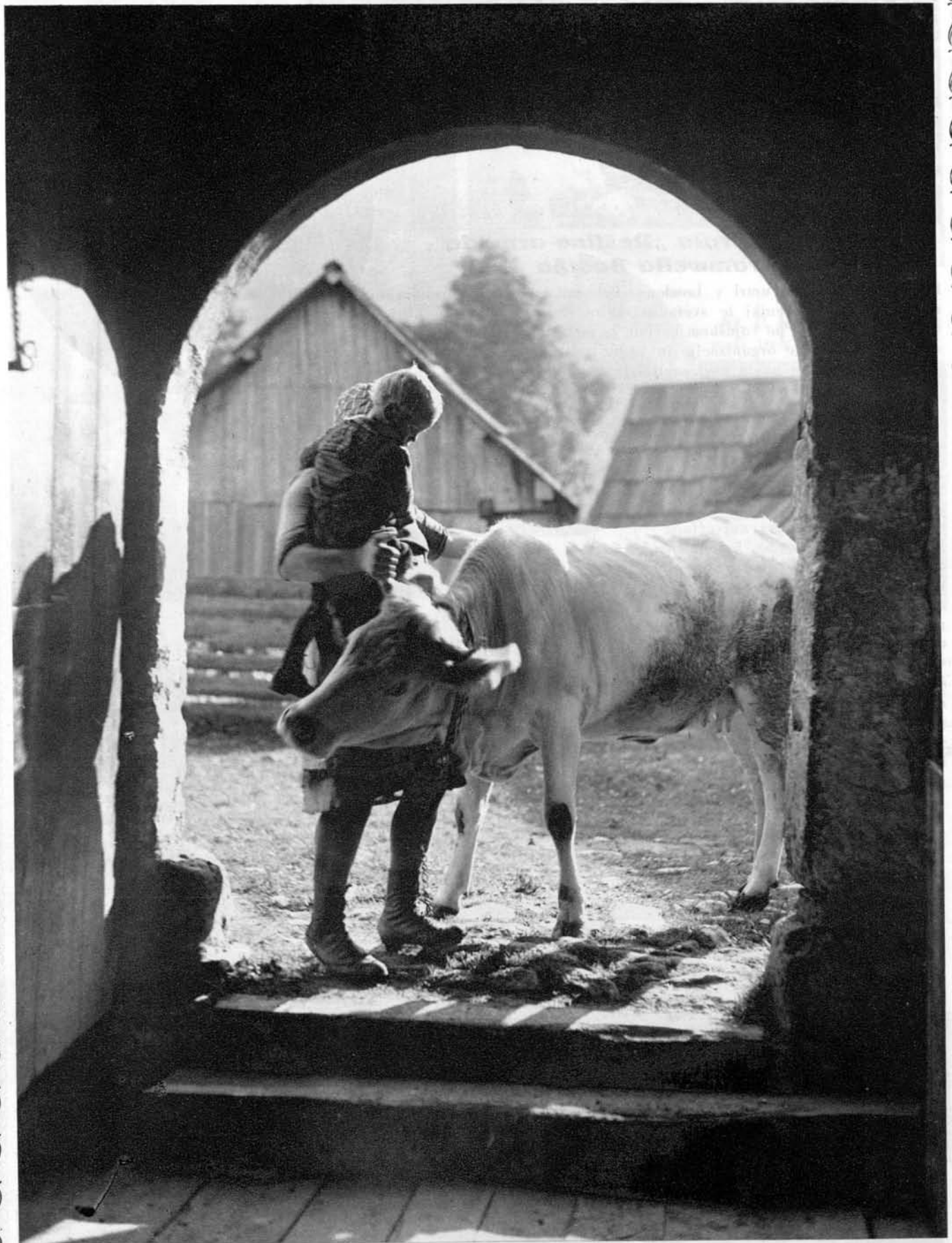

Ilustrirani Slovenec

Leto V Tedenska priloga »Slovenca« (šf. 167) z dne 21. VII. 1929 Štev. 29

Fr. Krašovec: Motiv z Jezerskega

Pogreb generala „Rešilne armade“, Bramwella Boolfa

ki je pred kratkim umrl v Londonu. Pokojnikovo krsto spremljajo najvišji dostojanstveniki te svetovne dobrodelne organizacije, ki je urejena popolnoma po vojaškem načinu, iz vseh držav. Pokojnik je bil sin ustanovitelja te organizacije in ji je stal na čelu od leta 1912.; zadnja leta pa je imel proti sebi že znatno opozicijo.

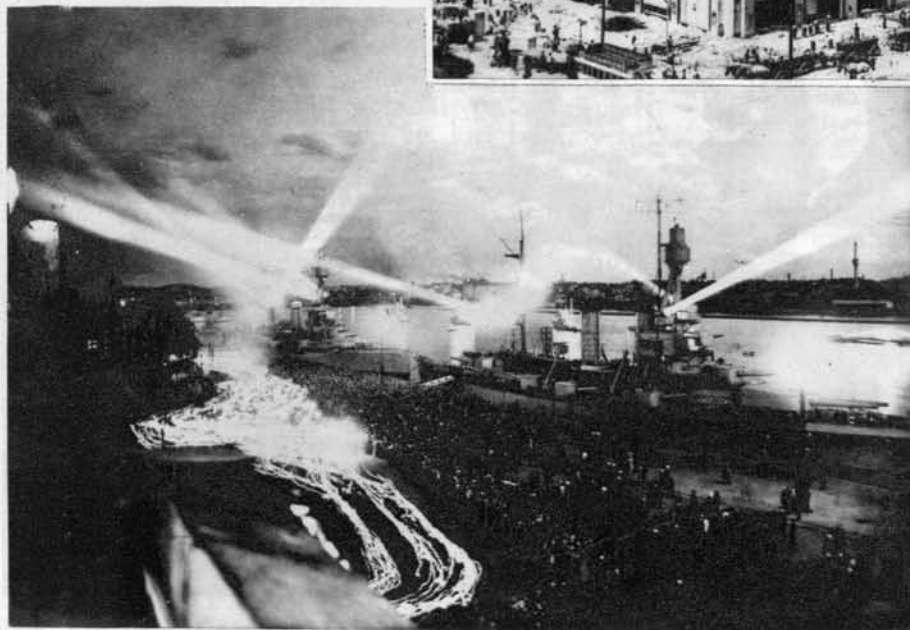
Spodaj:

John David Rockefeller

ameriški petrolejski kralj in ustanovitelj velikega petrolejskega trsta, ki obvladuje skoro vso svetovno petrolejsko produkcijo, je praznoval 6. julija 90 letnico rojstva. Dedič njegovega oromnega imetja bo njegov sin John (rojen 1874).

Največja trgovska hiša v Evropi?

Pred kratkim so dogradili in dne 21. junija posvetili ogromno trgovsko hišo, ki je najbrž največja v Evropi. Urejena je na najmodernejši način in opremljena z vsemi pridobitvami in udobnostmi, ki jih nudi moderna tehnika. Gasilne napeljave začno pri gotovi razgretosti delovati avtomatično same od sebe, v palači so pa urejena še kopališča, telovadnice, restavracije, strešni vrtovi itd. itd. Samo ob sebi je umevno, da lahko kupiš v njej prav vse od gumba do avtomobila in se lahko poslužiš kakršnegakoli obrtnika. Ta hiša se nahaja v Berlinu.

Na levi:

Švedski kralj v Rigi

Pred kratkim je švedski kralj Gustav uradno obiskal Rigo, kjer je bil sprejet z največjimi slovesnostmi. Na večer prvega dne obiska je bilo vse mesto slavnostno razsvetljeno; mimo starega gradu, kjer se je mudil kralj kot gost državnega predsednika pri svečanem banketu, se je pa pomikala ogromna bakljada prebivalcev Rige. Slika nam kaže, pogled z gradu na bakljado in na del пристanišča, v katerem razsvetljujejo okolico žarometi vojnih ladij.

Pred krstom tretjega kraljeviča na našem Bledu

Nj. V. kralj Aleksander, katere mu se je rodil na letošnji Vidov dan v Suvoboru tretji kraljevič.

Nj. V. kraljica Marija mati treh naših kraljevičev.

Prestolonaslednik Peter s svojo srnico v suvoborskem parku.

Zgoraj v krogu: **Ljubezniva bratca** Peterček in Tomislav.

Kraljevi dvorec Suvobor na Bledu

Na levi:

Kraljica Marija v suvoborskem parku

Na desni:

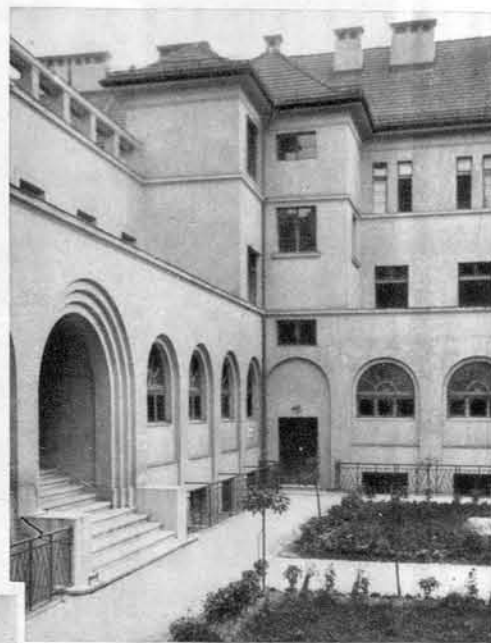
Kralj Aleksander pri tenisu v suvoborskem parku

Palača Okrožnega urada za zavarovanje delavcev (OUZD) v Ljubljani, Miklošičeva cesta.

V naši naj-socialni

Z dvorišča OUZD: Vhod v veliko dvorano, fizikalno zdravilišče in javno kopalnico.

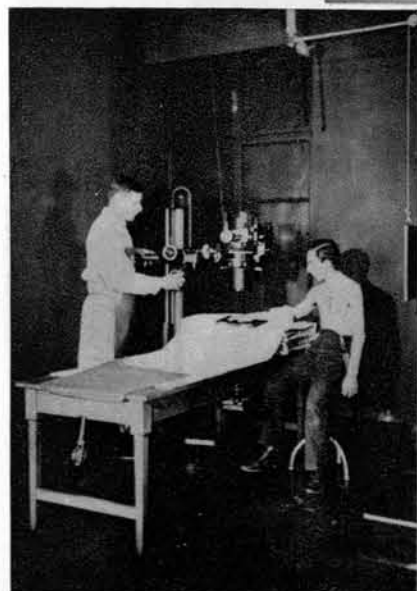
Jugoslovanski zakon o zavarovanju delavcev z dne 14. maja 1922 je uveljavil mnogo predvojnih teženj delavstva v pogledu izpopolnitve zavarovalnih dajatev in je tudi v organizacijskem oziru prešel na pota, ki omogočajo koristnejše izvajanje zavarovanja. Velik napredek v zavarovanju pomeni razširitev zavarovanja na družino delavca in pa nova ureditev materinskega zavarovanja. S tem je zavarovanje postalo velevažna splošno narodna socialno-higijenska ustanova, ki ima na skrbi materijelni obstoj družin in s tem njih moralno-etično povzdigo, ter brigo za zdrav naraščaj v vrstah delavstva. V organizacijskem pogledu je velike praktične važnosti strnitev raznih panog zavarovanja v eno upravno enoto. Le na ta način je bil omogočen velik razmah in velika izpopolnitev bolniškega zavarovanja predvsem v pogledu ustvaritve raznih zdravstvenih naprav. Nezgodno-zavarovalna panoga, ki je zgrajena na principu matematičnega kapitalnega kritja, je svoje kapitalije investirala v potrebe bolniškega zavarovanja, ter tako omogočila ustvaritev najrazličnejših sanatorijev, ambulatorijev, fizikalnih zdravilišč in kopalnic, kar bi brez tega organizacijskega principa še desetletja ne bilo mogoče. Kar vidimo danes soc. zavarovalnih naprav in ustanov, je zidano z nezgodno-zavarovalnim denarjem, ki bi sicer moral biti plodonosno naložen v vrednostne papirje ali v denarne zavode. Boljše in zanesljivejše pa so investicije, ki pridejo zavarovancem direktno

Tyrnauerjev aparat za toplotno zdravljenje obolenih udov.

Električne kopeli za zdravljenje živčevja.

Zdravljenje s škotsko prho, ki krepi telesno odpornost in živčevje.

Na levi: Slikanje obolele roke v svrhu ugotovitve bolezni.

Na desni: Mihael Krek, predsednik upravnega odbora OUZD.

važnejši ustanovi

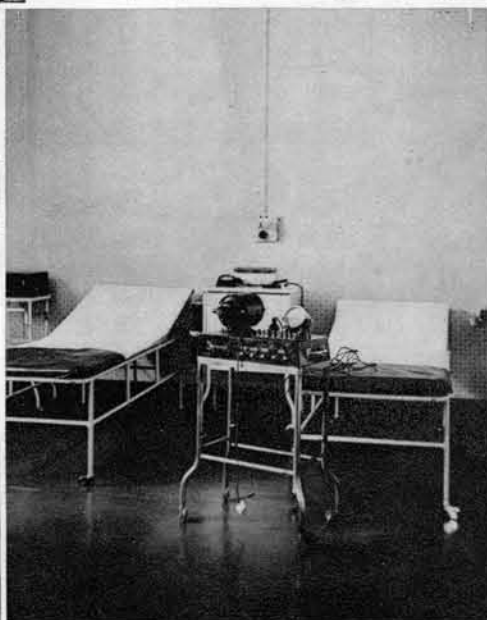
Glavni hodnik z vhodom v ambulatorij.

Pogled v veliko dvorano OUZD za večje seje in poučna predavanja.

Del zobnega ambulatorija za konserviranje zob in zobno protetiko.

Diatermija. Z globinskim razgrevanjem se doseže boljše prepojenost s krvjo.

Obsevanje z umetnim višinskim solncem v svrhu zdravljenja slabokrvnosti in tuberkuloze.

Na desni: Mehanoterapija za zdravlilno gimnastiko, to je razgibanje po poškodbah okorelih udov.

Na levi: Dr. Joža Bohinj, ravnatelj ljubljanskega OUZD.

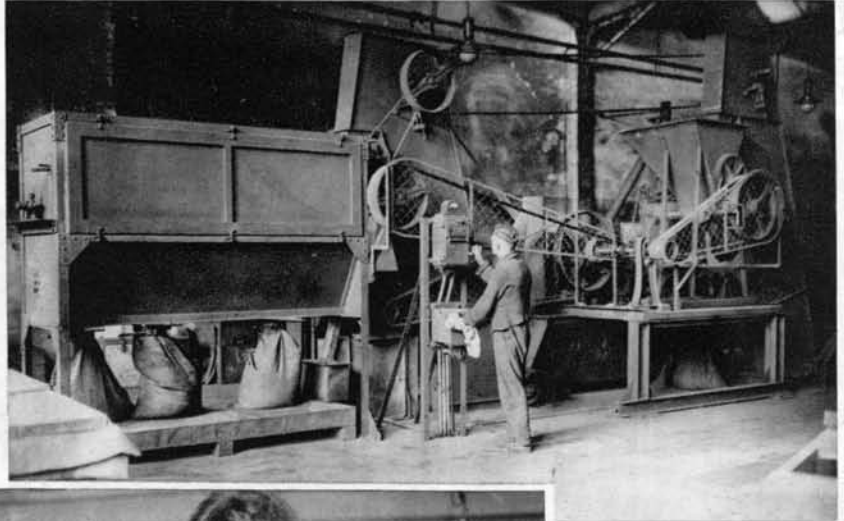

v korist. Napačna je zato domneva, da je zavarovanje zato drago, ker se zidajo palače. Brez palač niso mogoči ambulatoriji ne fizikalna zdravilišča itd. Zaenkrat se izvaja samo zavarovanje za slučaj bolezni in nezgod. Delokrog urada obsega celo slovensko ozemlje. V pričetku izvajanja zavarovanja po novem zakonu je znašalo njegovo članstvo 65.000 oseb, v l. 1928, pa je doseglo povprečje že 90.000 oseb. Od celokupnega bolniško-zavarovalnega predpisa, ki dosega letno sedaj okoli 35 milijonov dinarjev, je bilo 70% direktno zopet izplačanega delavstvu nazaj v obliki najrazličnejših stvarnih in denarnih dajatev. Od dejansko vplačanih prispevkov pa nad 90%. Samo na porodniških dajatvah je bilo izplačano v l. 1928. 4.700.000 Din, na zdravilih pa 3.400.000 Din. Posebno pažnjo posveča urad tuberkuloznim bolnikom ter ima radi tega urad nad 110 zavarovancev stalno v zdraviliščih. Te vrste izdatki so dosegli v zvezi z oskrbovalnicami v bolnicah v l. 1928, nad 8 milijonov dinarjev. V svojem ambulatoriju v Ljubljani je urad opremil malo specialno bolnico za fizikalno zdravljenje, kamor prihajajo pacienti iz cele Slovenije in uživajo vse ono, kar novejša medicinska znanost more nuditi. Podobne naprave se bodo skoro zgradile tudi v Mariboru. V zdravstvene svrhe se urad poslužuje tudi rentgenove terapije pod spretnim vodstvom primarija dr. Kunsta, in sicer z uspehi, kakršnih marsikje drugod ne dosegajo.

Kako nastane gramofonska plošča?

Gramofonska plošča ima zarisano gosto spiralo večjih in manjših finih vdolbin, po katerih drsi igla. Ko drsi igla po teh vdolbinah, se tresenje, in njeno tresenje se mehanično prenese na tenko membrano; ker je membrana precej velika, spravi tresenje membrane tudi zrak okrog nje v tresenje: Tresenje zraka se razširja na vse strani, pride do našega ušesa in bobniča v ušesu, ki se zopet prav tako zatrese — in mi slišimo glas. Skoro prav obratna pa je pot pri izdelavi gr. plošč.

Pevce (orkester) poje ob gramofonu podobnem aparatu. Plošča je popolnoma gladka in sestoji iz mehke žilave mase. Glas prihaja do gramofonske membrane, ki se začne tresiti. To tresenje se mehanično prenaša na iglo, ki dela vdolbine v gostih spiralah na žilavo maso provizorne plošče. Ta plošča se potem galvanoplastičnim potom pobakri in na ta način se dobe plastični negativni plošč. Ta negativ vložijo potem v stiskalnico, ki vtiskava v plošče, sestojee iz zmesi trdnega gumija in šelaka, negativu prvotne plošče. Tako nastane zopet plošča, ki je popolnoma enaka originalu — naša običajna gramofonska plošča. Z enim bakrenim negativom se da izdelati seveda na tisoče kopij.

Mletje šelaka

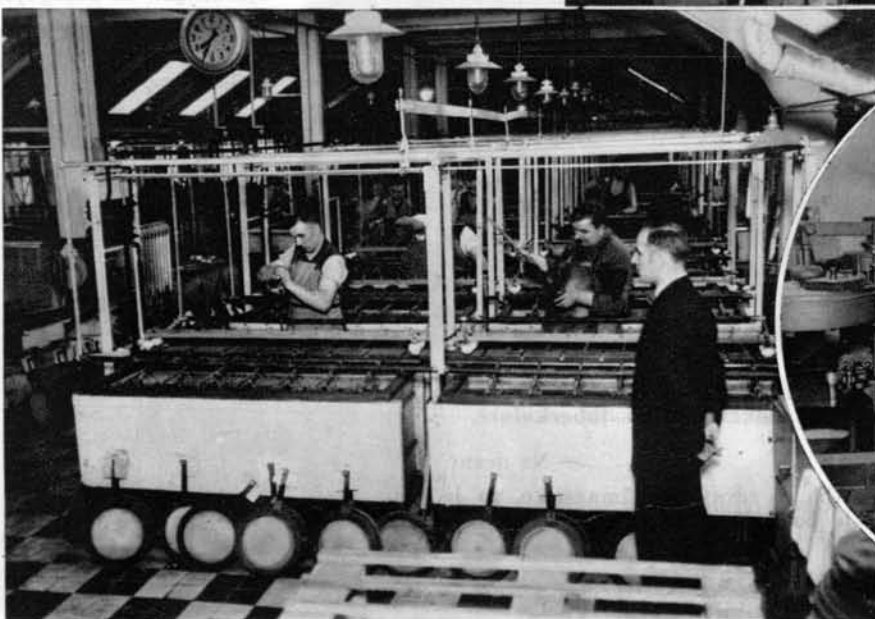
ki lepi trdi kavčuk v trdno snov, iz katere sestoji gramofonska plošča.

Na levi: Segrevanje trdega kavčuka in njega rezanje v štirioglate plošče, v katere se potem vtisnejo negativni originalne plošče.

Spodaj: Vaganje kavčuka, pomešanega s šelakom v take plošče, ki se potem razrežejo v oblike gramofonskih plošč.

Spodaj: Originalne plošče vlagajo v galvanoplastično kopel, kjer se pobakrijo; s tem dobimo trdne negative za vtiskovanje plošč.

Spodaj na desni v krogu: Stiskalnica za plošče; delavec jemlje iz nje že izdelane plošče.

Z orlovskih slavnosti v Pragi dne 4.-8. t. m.

Ivo Kermavner

načelnik »Slovenske orlovske zveze« in prvi zmagovalec pri tekmah katol. mednarodne telovadne zveze v Pragi dne 4. t. m.

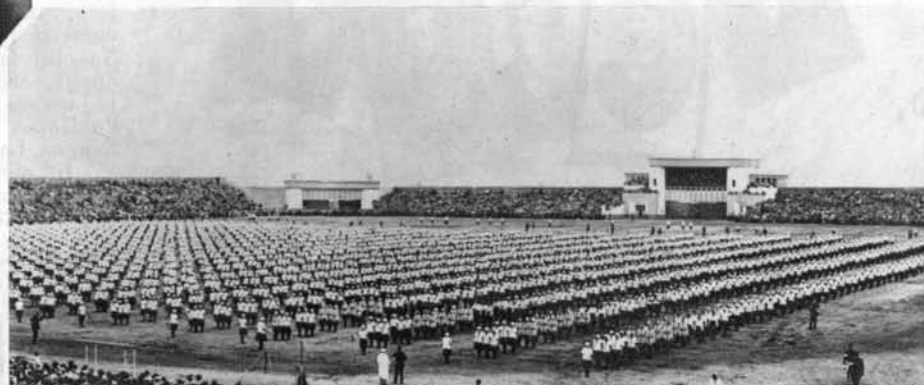
Povratek zmagovalcev

V torek zvečer se je pripeljal v Ljubljano eden izmed posebnih vlakov, s katerim se je vrnil del naših Orlov z zmagovalci na čelu. Na kolodvoru so jih navdušeno pozdravili tisoči, nadaljnji tisoči pa potem še na ulicah, po Miklošičevi cesti s tekmovalno vrsto Orlov in Orlic v ospredju.

Spodaj:

Pogled na veličasten nastop 4132 Orlic

v petek, dne 5. t. m. na ogromnem praškem stadionu.

Orli pri prostih vajah

(delna slika) dne 5. t. m. na praškem stadionu. Nastopilo je skupno 4850 telovadcev s slikovitim vajah, ki so vzbudile pri desetstisočih gledalcev viharno navdušenje.

Na desni:

Maratonski tekač

darilo predsednika Češkoslovaške republike T. Masaryka, ki si ga je priborila slovenska orlovska vrsta kot prva zmagovalka pri mednarodnih tekmah 4. t. m. v Pragi.

Ze veliki orlovski tabor v Brnu l. 1922, je pokazal, da je orlovstvo vzniklo iz Slovenije, pognalo prav krepke korenine tudi med našimi češkoslovaškimi brati, a letošnje velike orlovske svečanosti v Pragi, združene s proslavo 1000-letnice sv. Vavrlava in s tekmami mednarodne katoliške telovadne zveze so pokazale, da je postalo orlovstvo eden najvažnejših kulturnih činiteljev katoliških Slovanov. Zletni dnevi orlovskega naraščanja zadnje dni preteklega meseca so presenetili vse nasprotnike tako po svoji organizaciji, kakor tudi po dovršenosti izvajanja celokupnega programa, a glavni zletni dnevi od 4.-8. t. m., katerih so se udeležili razen Čehov in Jugoslovanov še Francozi, Nemci, Belgijci, Poljaki, Italijani, Američani itd, ter mnogi najvišji cerkveni in svetni dostojanstveniki, so obrnili nase pozornost vse kulturne Evrope. Podroben program in opis vseh slavnosti so prinesli itak dnevni listi, mi le poudarimo, da je nastopilo pri prvem nastopu članstva na ogromnem praškem stadionu 9000 orlovskih telovadcev in telovadk pred 60.000 gledalci. V slavnostnem sprevodu v petek, dne 5. t. m. je korakalo do 60.000 udeležencev, kar je napravilo na Prago mogočen vtis. Zadivil je pa vso Prago brez razlike svetovnega naziranja tudi prekrasen sprevod narodnih noš dne 8. t. m. Mi moramo biti zlasti hvaležni našim Orlom, da so se udeležili teh prireditev v tako impozantnem številu, še bolj smo pa lahko ponosni na njih nepričakovano uspele telovadne nastope, s čimer so vnovič proslavili slovensko ime po vsej kulturni Evropi.

Na levi:

Fr. Šuklje:

Učiteljski zbor ljubljanske gimnazije leta 1882

Najvažnejša srednja šola v Sloveniji je bila vse-kako ljubljanska gimnazija, leta 1882. še edina v Ljubljani. Prinašamo danes »tableau«, ki predstavlja učiteljski zbor tega zavoda, profesorje in suplente, ki so to podobo podarili svojemu najstarejšemu kolegi, dr. Néjedlemu ob priliki njegovega vpokojenja. Slavljence, prof. dr. Néjedly, od vseh dijakov »foter« klican, ki je doživel starost 97 let, mož silno učen in nad vse dober, zavzema osrednje, nad njim ravnatelj Jaka Smolej, vulgo »Pratkarjev Jaka«, sijajen učitelj, ugleden pedagog.

Vsega skupaj nas je bilo takrat na zavodu 50 učnih moči. Ako štejemo od zgoraj počeni, smo tako razvrščeni: 1. dr. Svetina, Bartelj, Vodusek, Ivan Šubic, Evgen Lah; 2. dr. Nedwed, Žakelj, Marn, Heinrich, Mih. Wurner; 3. Borštner, Kermavner, Smolej, Skubec, Wiesthaler; 4. Vavrú, Val. Konschegg, dr. Néjedly, Maks Pleteršnik, Šuklje; 5. Tomo Zupan, dr. Gartenauer, dr. Ahn, Alf. Pavlin, dr. Požar; 6. Luka Pintar, dr. Pucsko, Trtnik, Kragelj, Šega.

Med učiteljskim zborom je leta 1882. že daleč prevagoval slovenski živelj. Pravih Nemcev v našem krogu je bila le trojica: Heinrich, dr. Ahn, dr. Gartenauer, prištevati jim pa moramo še dr. Néjedlega, ki je bil, dasi rodom Čeh iz »zlate Prage«, vendar odločno nemškega mišljenja, in prof. Nedweda. Poleg njega na levem krilu 4. vrste možati obraz profesorja Vavrú, Čeha z dušo in telesom, kmalu tako veččega slovenščine, da jo je celo učil. Nemcem se je »prištilil« tudi Pucsko, dasi je bil sigurno slovenskega pokolenja.

Koliko nas je še živih po 47 letih, kar smo se dali fotografirati? Izmed 50 danes še 9! A najmlajši med nami ima svojih sedem križev že pošteno na hrbtu! Načelujeta nam zvezdogledi Vodusek in msgr. Tomo Zupan, oba častljiva starčka nad 90 let, potem prihajam po letih jaz in kanonik Svetina, dalje botanik Pavlin in drugi »mladeniči« dolj do prof. Trtnika in Evgena Laha.

In menda se še nikomur izmed naše deveterice ne pozna na licu, da bi bili že življenja siti! Bog nam daj tedaj še nekaj let!

Car Berendej.

(Povest iz sibirskega pragozda.)

XVII. poglavje.

Tam, kjer se izliva v polnočno morje, od sredine ne seže oko do njegovega obrežja in sploh ni znano ljudem, kje izvira. Pravijo, da prihaja ven nekje tisoče verst daleč, v deveti deželi, tik pod oblaki v Urjanhajskih gorah.

Sli so se ustavili na bregu in razjahali.

Vedenej Savič je mislil, da bo srečal tu starega znanca v skromni obliki, kakor majhno rečico, a Jenisej — glej ga — si je izkopal vsaj eno versto in pol široko strugo! Valil se je grozen, temen, mogočen, in po tolmunih se je vrtela voda hitro kakor mlinski kamni. Nametal si je več ko seženj visoke bregove iz samega proda.

Onstran vode se je razprostirala kake tri verste široka ravna stepa; zadaj so se zopet dvigale gore, kakor z gozdom poraščene grede. Nikjer ni bilo videti nobene kočice ali šotora.

— Kako pa bomo prišli čez reko? — je vprašal Vedenej Savič.

— Preplavali jo bomo — se je odzval žužel.

— Ali si iz uma ali kaj?! — je poslovodjo kar polila kurja polt. — Saj se nisem nikoli kopal v reki. Utonil bom, če bom plaval!

— Saj ti ne bo treba plavati! Konj bo plaval, samo oprijeti se ga moraš!

— Kaj se to pravi: se oprijeti?

— No, kakor navadno: za rep ga zagrabi ali za grivo, kakor pač hočeš, samo oprijeti se ga moraš.

— Kje pa naj bom medtem? Bom ostal v sedlu ali kaj?

— Ne, v sedlu ne smeš ostati; utonil bi; v vodi moraš biti.

Poslovodja je obupno skomizgnil z rameni. — Hvala lepa! — je rekel, — saj bom od samega strahu umrl! Kako naj zleze človek v ta vrtinec, če je še pri zdravi pameti? O moj Bog, samo te nesreče je še bilo treba!

— Nobene nesreče ni: saj ostaneš živ, konj dobro plava.

Vedenej Savič ni mogel od reke odmakniti oči. — O, ti groza! — je klical, — kar strah me je! Glej jo, kako divja ta voda! Kje pa je Vabilinova pristava?

— Uro ježe odtod, zdaj se še ne vidi.

— Morebiti ima prevoznika ali kak čoln?

— Ničesar nima.

— O, ti kazen božja! — je zopet zaklical poslovodja. — Kakšno potovanje je to; prej nas malo da niso zaklali, zdaj se naj pa sam grem potopiti! — Obupno je tlesknil z rokama po stegnih.

Fanta sta se tudi bala, a tega vendar nista hotela kazati.

— Nič se ne bojte, Vedenej Savič! — se je oglasil Nilka, — Saj bomo vsi skupaj plavali, pomagali vam bomo!

— Kako mi boste pomagali! Saj nas bo vse takoj zasukalo, pa bomo zleteli kakor krogla!

(Dalje prihodnitě.)